

ساخت و اعتباریابی مقیاس علاقه‌ی اجتماعی

سوسن سهامی*^۱، سعیده مظلومی^۲

چکیده

هدف این مقاله ساخت و اعتباریابی مقیاس علاقه اجتماعی بود. علاقه اجتماعی به معنای علاقه به نوع بشر و نیازها و نگرانی‌های دیگران است. روش پژوهش به صورت پیمایشی است که با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شده و جامعه آماری این پژوهش شامل جوانان شهر شیراز می‌باشد. روش نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای مرحله‌ای و تعداد حجم نمونه ۴۵۷ نفر است. در این پژوهش ابتدا روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظر متخصصان تایید گردیده سپس با روش تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه علاقه اجتماعی مشتمل بر ۴ عامل و ۲۷ ماده ساخته شده است که بر روی عامل اول (بهزیستی و رفاه دیگران)، ۸ ماده، بر روی عامل دوم (همدلی) ۶ ماده، بر روی عامل سوم (تعامل با دیگران) ۶ ماده و عامل چهارم پرسش‌های واگرا (بهزیستی و رفاه خود) ۷ ماده قرار گرفته است. پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ و روش دونیمه کردن بررسی شد که نتیجه رضایت بخش بود، هم‌چنین روایی سازه‌ای این پرسشنامه بوسیله‌ی دو فرضیه بررسی گردید. این فرضیه‌ها، رابطه‌ی بین مذهب و سن با علاقه اجتماعی را تبیین می‌کردند که یافته‌ها رابطه مثبت و معنی داری را نشان دادند و هر دو فرضیه تایید گردید. به علاوه، با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی متغیر مکنون علاقه اجتماعی با چهار خرده مقیاس دارای برانزنگی بوده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهند که پرسشنامه علاقه اجتماعی از روایی و پایایی بسیار رضایت بخشی برخوردار است و در نتیجه می‌تواند ابزار مناسبی برای ارزیابی علاقه اجتماعی باشد.

واژه‌های کلیدی: علاقه اجتماعی، پایایی، روایی سازه‌ای، تحلیل عامل اکتشافی، تحلیل عامل تاییدی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ - استادیار جامعه شناسی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران

^۲ - کارشناس ارشد مشاوره خانواده

*- نویسنده‌ی مسئول مقاله: ssahami@miau.ac.ir

مقدمه

علاقه اجتماعی یکی از مفاهیم عنوان شده بوسیله‌ی آدلر و مفهوم مرکزی تئوری شخصیت او است (بیگبه، ۲۰۰۸)^۱. در متون گوناگون واژه‌های دیگری چون احساس اجتماعی، حس اتحاد و احساس اشتراک نیز به جای آن به کار رفته است. (آنسباخر و آنسباخر، ۱۹۵۶)^۲. در بیان این مفهوم تعاریف زیادی بیان شده و هر یک آن را از بعد خاصی مورد توجه قرار داده‌اند. بنابر نظر آدلر، علاقه اجتماعی شاخص اصلی سلامت روان است و افراد برخوردار از علاقه اجتماعی تلاش خود را به سمت فعالیت‌های سودمند به حال اجتماع سوق می‌دهند (سید محمدی، ۱۳۹۱). برخی از صاحب نظران، این مفهوم را هم ردیف مفاهیمی چون همکاری، روابط اجتماعی، همانندی با گروه، همدلی و... عنوان کرده‌اند (آنسباخر، ۱۹۵۶)، اما به عقیده آدلر معنی و مفهوم علاقه اجتماعی از همه این‌ها وسیع‌تر است و آن کمک مداوم فرد است به جامعه، تا هدف جامعه که رشد همه افراد در جنبه‌های گوناگون است تامین شود (کرن‌دال و هریس، ۱۹۷۶)^۳. از نظر آدلر، علاقه اجتماعی پایه و اساس تمام پیشرفت‌های مهم تمدن است و هستی انسان تنها با برخورد مناسب با دیگران و عضویت او در جامعه با ارزش است (بیگبه، ۲۰۰۸). به گفته پترسون، اپرسون و هاتزل (۱۹۸۵)^۴ علاقه اجتماعی به معنای تلاش فعالانه فرد در جهت ارتقاء سطح رفاه و آسایش نوع بشر است (چمرو و ابرست، ۲۰۱۲)^۵. به گفته کرن‌دال (۱۹۷۸) هسته مرکزی علاقه اجتماعی، ارزیابی چیزها بدون در نظر گرفتن منافع شخصی است. به گفته او اساس علاقه اجتماعی بر این است که فرد بتواند از محدودیت‌های شخصی که نیازهایش برای او ایجاد می‌کند فراتر رود و به نیازها و نگرانی‌های دیگران توجه کند. آنسباخر (۱۹۶۸) درباره این موضوع می‌گوید علاقه اجتماعی، علاقه به علاقه‌های نوع بشر است و کرن‌دال (۱۹۷۵) بر این عقیده است که نظر آدلر درباره این مفهوم شامل ادراکات سه قسمتی انسان است که شامل تفکر، احساس و عمل می‌شود. او در تعریف این سه عامل بیان می‌کند که بخش تفکر و شناخت شامل اهمیت دادن به رشد فردی دیگران است، در حوزه‌ی احساسی نگرش مثبت درباره دیگران و نگرانی برای رفاه آنها و در عمل، شامل رفتار فرد به سوی خیر افراد جامعه است. علاقه اجتماعی، معیار آدلر در ارزیابی سلامت روان شناختی و تنها معیار او برای قضاوت درباره افراد در نظریه شخصیت او است (کرن‌دال، ۱۹۸۰). از نظر آدلر، بیش‌ترین احساس رضایت‌مندی شخصی با علاقه اجتماعی همراه است و پیشرفت و رشد فردی زمانی حاصل می‌شود

^۱- Bigbee

^۲- Ansbacher

^۳- Crandall & Hariss

^۴- Peterson & Epperson & Hutzell

^۵- Chamarro & Oberst

که نگرانی برای دیگران به اندازه نگرانی برای خود باشد (کارول و میسن هلد، ۲۰۰۳).^۱ در مقابل کمبود علاقه اجتماعی منجر به مشکلات غیر قابل اجتنابی در کار، روابط دوستانه و خانواده می‌شود (آنسباخر، ۱۹۶۸، کراندال، ۱۹۸۰) و چنین نقصی احساس‌های انزوا، رقابت با دیگران و تهدید و احساس‌های بزرگتری چون عدم امنیت و حقارت را ایجاد می‌کند. به گفته آدلر بدون علاقه اجتماعی، تلاش‌های فرد برای برتری یافتن تبدیل به استراتژی‌هایی شخصی می‌شود که برای کاهش تهدیدات شخصی و احساس‌های حقارت استفاده می‌شود و اینگونه تلاش‌هایی با رشد و پیشرفت واقعی در تناقض است (آنسباخر، ۱۹۶۸).

به عقیده آدلر بلوغ شخصیتی فرد به مقدار علاقه اجتماعی که نشان می‌دهد، بستگی دارد و افراد خود مدار، که برای قدرت شخصی و برتری داشتن نسبت به دیگران تلاش می‌کنند از علاقه اجتماعی کمی برخوردارند (سید محمدی، ۱۳۸۷). آدلر در جایی دیگر تاکید می‌کند که علاقه اجتماعی مترادف با نیکوکاری و انجام کارهای خیرخواهانه نیست و نیت عمل مشخص کننده این عامل است. به طور مثال یک فرد ثروتمند ممکن است مبالغ بالایی به افراد نیازمند کمک کند، اما نیت او داشتن احساس برتری و دریافت تشویق‌های کلامی و جایگاه اجتماعی باشد. به گونه کلی آدلر عقیده داشت که ارزش همه عملکردهای انسان تنها با معیار علاقه اجتماعی باید قضاوت شود (کراندال و لهما،^۲ ۱۹۷۷).

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل جوانان شهر شیراز است. روش نمونه‌گیری، روش خوشه‌ای مرحله‌ای است. به گونه‌ای که ابتدا مناطق، حوزه‌ها و سپس بلوک‌ها به صورت تصادفی انتخاب شدند و پس از آن به تمامی جوانان در یک بلوک پرسشنامه داده شد. با توجه به روش نمونه‌گیری حجم نمونه مورد نظر ۴۵۷ نفر بودند که در دو مرحله آزمون مقدماتی و نهایی جمع‌آوری شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها: برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه علاقه اجتماعی استفاده شد. برای ساخت آزمون علاقه اجتماعی:

- ابتدا منابع موجود و در دسترس در رابطه با موضوع پژوهش بررسی شد. برای این کار ابتدا نظریه آدلر در باب شخصیت از چندین منبع ترجمه شده و لاتین مطالعه شد. سپس مقالات

^۱ - Carol & Meisenhelde

^۲ - Lehman

- و منابع دیگر که مرتبط با موضوع بودند بررسی شدند و عوامل کلی و اولیه‌ای که در سازه‌های نظری موجود ارائه شده بودند جمع آوری گردیدند.
- در مرحله مقدماتی، بر اساس منابع مطالعه شده، علاقه اجتماعی در سه حوزه، افکار، احساس و عمل مورد توجه قرار گرفت و برای هر بعد پرسش‌هایی در نظر گرفته شد و روایی صوری آن با توجه به نظر استادان و صاحب نظران جامعه شناسی و روان شناسی مورد ارزیابی قرار گرفت. در مجموع پرسش‌نامه اولیه با ۴۵ پرسش ساخته شد. برای بررسی دقیق‌تر متغیرهای مورد نظر پاسخ‌های پنج گزینه‌ای (همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات، به ندرت، هیچ وقت) برای پرسش‌ها در نظر گرفته شد. در مرحله مقدماتی پرسشنامه اولیه روی ۱۵۳ نفر اجرا شد. پس از استخراج داده‌ها، تحلیل آماری روی آنها انجام گرفت و بار عاملی هر پرسش بر روی عوامل محاسبه گردید. همبستگی هر پرسش با کل آزمون و دخالت هر پرسش بر مقدار همسانی درونی (آلفای کرنباخ) کل آزمون نیز محاسبه شد. در مرحله بعد با تغییر دادن محتوایی و شکل ظاهری پرسش‌ها، پرسش‌های نهایی (۴۲ پرسش) برای پرسشنامه آماده شد. ملاک‌های انتخاب هر پرسش برای پرسش‌نامه نهایی داشتن رابطه مثبت هر پرسش با زیر مقیاس مربوط به آن و داشتن بار عاملی $0/45$ به بالا بر روی یک عامل، استقلال محتوایی نسبی پرسش نسبت به پرسش‌های دیگر بر اساس سازه‌های نظری بوده است. بر اساس این محاسبات، ۴۲ پرسش نهایی که دارای این ویژگی بودند برای پرسشنامه نهایی انتخاب شدند و پاسخ‌های ۵ گزینه‌ای نیز به (فوق العاده زیاد، خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم) تغییر یافت. در مرحله بعد پرسش‌نامه روی ۳۴۷ نفر اجرا شد و پس از آن روایی و پایایی آزمون مورد بررسی قرار گرفت.
 - روایی آزمون علاقه اجتماعی به دو صورت روایی محتوایی و روایی سازه مورد بررسی قرار گرفته است.
 - برای بررسی روایی محتوایی آزمون، پس از بررسی سازه‌های نظری موجود و استخراج پرسش‌ها، پرسشنامه را استادان و متخصصانی که در این زمینه تجربه و تخصص داشتند از نظر روایی محتوایی بررسی کردند و پس از تایید آنها مراحل بعد انجام شد.
 - برای بررسی روایی سازه آزمون پرسش‌های استخراج شده بر اساس سازه‌های نظری موجود از راه تحلیل عاملی اکتشافی بررسی شدند. پس از حذف پرسش‌هایی که با زیر مقیاس مربوط رابطه مثبت نداشتند، و بار عاملی $0/45$ بر روی یک عامل نداشتند و پرسش‌هایی که روی چند عامل دارای بار عاملی بالا بودند ۴۲ پرسش باقی ماند. در مجموع ۴۲ پرسش پرسش‌نامه بر روی ۴ عامل قرار گرفتند که به هر عامل بین حداقل ۸ تا ۶ پرسش تعلق گرفته است.

- زمان اجرای این آزمون برای کسانی که سواد خواندن و نوشتن دارند تا ۱۵ دقیقه و برای افراد با سطح تحصیلی راهنمایی و بالاتر حدود ۱۸ دقیقه مناسب است.
- برای نمره‌گذاری این آزمون ابتدا پرسش‌های مربوط به هر یک از خرده مقیاس‌ها مشخص شدند، سپس برای محاسبه امتیاز هر پرسش به گزینه (فوق العاده زیاد (۵)، خیلی زیاد (۴)، زیاد (۳)، کم (۲)، خیلی کم (۱) نمره تعلق گرفت.

روش‌های تحلیل و بررسی داده‌ها

به تناسب اهداف و پرسش‌های پژوهش از روش‌های آمار استنباطی استفاده شد. همه عملیات آماری با استفاده از نرم افزار رایانه‌ای spss و Amos grafic انجام شده‌اند. برای استخراج پرسش‌های اصلی و نهایی پرسشنامه (۴۲) پرسش، از ضریب همبستگی هر پرسش با کل آزمون استفاده شد. برای بررسی روایی محتوایی به نظر خواهی از استادان اکتفا شد. در بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی به شیوه مولفه‌های اصلی و از چرخش عوامل از نوع واریماکس استفاده شد. در بررسی پایایی از شیوه همسانی درونی از آلفای کرنباخ به روش حذف گویه و دو نیمه کردن آزمون (گاتمن و اسپیرمنبراون) استفاده گردید.

یافته‌ها

پرسش نخست: آیا آزمون علاقه اجتماعی ساخته شده از روایی سازه قابل قبولی برخوردار است؟
برای بررسی روایی سازه‌ای پرسشنامه علاقه اجتماعی چند بعدی از روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون فرضیه استفاده گردید.

الف) تحلیل عامل اکتشافی: در مرحله نخست برای بررسی مناسب بودن داده‌های گردآوری شده از دو آزمون بارتلت^۱ و KMO^2 استفاده گردید که مقدار KMO برای ماتریس همبستگی پرسش‌ها ۰/۸۹ و مقدار آزمون بارتلت در خصوص کفایت محتوای پرسشنامه ۴/۹۹۹، در سطح $P < .0001$ معنادار بود. پس از اطمینان از دو شاخص بالا با استفاده از تحلیل عاملی به شیوه-ی مولفه‌های اصلی، گویه‌های پرسشنامه مورد تحلیل عاملی قرار گرفت که بهترین ترکیب محتوایی با توجه به نمودار اسکری و درصد واریانس‌ها ماتریس ۴ عاملی بود. پس از چرخش ماتریس عامل-های پرسشنامه به شیوه‌ی متعامد (واریماکس)، محتوای هریک از عامل‌ها برپایه بارعاملی هر پرسش مشخص گردید و پس از بررسی گویه‌های هر عامل به وسیله اساتید، نامگذاری عامل‌ها صورت پذیرفت. مقادیر ویژه در هر چهار عامل مشخص شد که بر روی هم ۴۱/۵۸ درصد واریانس مقیاس علاقه اجتماعی را تبیین می‌کنند. به گونه‌ای که عامل اول تفکر (مشغولیت ذهنی به بهزیستی و رفاه

^۱ - Bartlett test of sphericity

^۲ - kaiser-meyerolkin

دیگران) با دارا بودن ۸ پرسش ۱۱/۶۲ درصد بیش‌ترین مشارکت، گویه‌های عامل دوم احساس (همدلی) با ۶ پرسش ۱۹/۵۷ درصد و عامل سوم عمل (تعامل با دیگران) با ۶ پرسش ۲۶/۹۰ درصد و عامل چهارم پرسش‌ها و اگر (بهبزستی و رفاه خود) در (علاقه اجتماعی) با ۷ پرسش ۳۳/۵۸ درصد واریانس و در کل چهار عامل با هم ۴۱/۵۷ درصد تبیین واریانس مقیاس علاقه اجتماعی نقش داشته‌اند. بعد از تحلیل عاملی تعداد ۱۵ پرسش که بر روی هیچ یک از عامل‌ها دارای بار عاملی نبودند از پرسشنامه حذف شدند.

جدول ۱- نتایج تحلیل عامل پرسشنامه علاقه اجتماعی چند بعدی با بار عاملی هر گویه به روش چرخش واریمکس

علاقه اجتماعی	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم	ارزش ویژه	واریانس
(A35)	۰.۷۶۳			و اگر (بهبزستی و رفاه خود)	۱۲/۴۹	۱۱/۶۲
(A39)	۰.۷۴۸					
(A32)	۰.۶۸۷					
(A37)	۰.۶۶۸					
(A41)	۰.۶۲۶					
(A34)	۰.۵۵۷					
(A6)	۰.۵۲۳					
(A45)	۰.۴۷۱					
(A2)		۰.۷۷۰			۳/۲۴	۱۹/۵۷
(A1)		۰.۷۴۶				
(A3)		۰.۷۰۵				
(A4)		۰.۶۸۱				
(A11)		۰.۴۸۵				
(A12)		۰.۴۵۸				
(A10)			۰.۷۱۰		۲/۱۴	۲۶/۹۰
(A8)			۰.۶۷۴			
(A18)			۰.۵۹۶			
(A20)			۰.۵۷۸			
(A17)			۰.۴۸۹			
(A23)			۰.۴۸۶			
(A15)				۰.۶۵۴	۲/۰۱	۳۳/۵۸
(A9)				۰.۶۴۰		
(A36)				۰.۶۳۱		
(A19)				۰.۶۱۹		
(A7)				۰.۶۰۷		
(A13)				۰.۴۹۹		
(A14)				۰.۴۵۶		
		واریانس کل	۴۱/۵۷			

جدول ۲- ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

ابعادعلاقه اجتماعی				
واگرا	در تفکر	در احساس	در عمل	
-۰.۲۸۰**	۰.۱۸۱**	۰.۱۶۷**	۰.۱۲۳*	سن
*: معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ ** : معنی‌داری در سطح ۰/۰۱				

با توجه به جدول (۲) بین سن و علاقه اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. فرضیه دو- بین ابعاد مقیاس علاقه اجتماعی با گرایش مذهبی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳- ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

ابعاد علاقه اجتماعی				
واگرا	در عمل	در احساس	در عمل	
-۰.۱۵۶**	۰.۱۴۳**	۰.۰۷۴	۰.۲۰۰*	مذهبی
*: معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ ** : معنی‌داری در سطح ۰/۰۱				

با توجه به جدول (۳) بین گرایش مذهبی و علاقه اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

ب) روایی سازه‌ای با استفاده از آزمون فرضیه

از آنجا که یکی از روش‌های برآورد روایی سازه‌ای ساختن فرضیه بر اساس پیشینه تحقیق و آزمون فرضیه است به همین منظور بر اساس پیشینه‌ها دو فرضیه طراحی شده و مورد آزمون قرار می‌گیرد.

فرضیه یک- بین ابعاد مقیاس علاقه اجتماعی با سن رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی فرضیه فوق از آزمون ضریب همبستگی استفاده شد. نتایج در جدول ۴-۴

قابل مشاهده است.

پرسش دوم: آیا آزمون علاقه اجتماعی ساخته شده از پایایی قابل قبولی برخوردار است؟

برای بررسی این فرضیه از روش آلفا به شرط حذف گویه استفاده شده است.

جدول ۲- ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس کمک به دیگران

انحراف معیار	میانگین	ضریب آزمون دو نیمه		تعداد سوال	مقدار آلفا	
		اسپیرمن	گاتمن			
۵.۵۹۱۷۷	۱۹.۵۸۶۴	۰/۸۱۴	۰/۷۹۳	۸	۰/۸۱	عامل اول
۴.۳۳۱۳۲	۱۴.۳۰۷۶	۰/۸۰۹	۰/۸۰۹	۶	۰/۸۲۴	عامل دوم
۴.۱۳۹۱۴	۱۳.۲۱۶۶	۰/۸۰۴	۰/۸۱۱	۶	۰/۸۵۴	عامل سوم
۴.۲۱۳۰۹	۲۷.۰۶۱۲	۰/۶۳۷	۰/۶۶۰	۷	۰/۷۳۱	عامل چهارم

با توجه به جدول (۲) تمامی عامل‌ها از پایایی مناسب برخوردارند.

پرسش سوم: آیا خرده مقیاس‌ها با عنوان متغیر پنهان علاقه اجتماعی است؟

جهت آزمون فرضیه چهار عاملی "مقیاس علاقه اجتماعی" روش تحلیل عامل تاییدی و روش "برآورد درست نمایی بیشینه" بمنظور برازندگی داده‌ها با الگوی مورد استفاده قرار گرفت و دو الگو آزمایش شد. الگوی اول با چهار عامل ناهمبسته و الگوی دوم چهار عامل با یک عامل مرتبه بالاتر (علاقه اجتماعی)، مقیاس علاقه اجتماعی به عنوان یک متغیر نهفته و هر عامل به عنوان یک نشانگر در نظر گرفته شده است.

جدول ۱-۴- الگوهای اندازه‌گیری نیکویی برازش

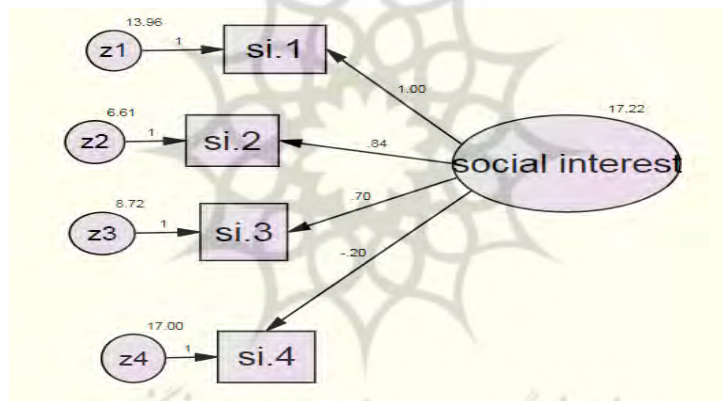
RMSEA	GFI	CFI	NFI	P	$\frac{\chi^2}{df}$	df	χ^2	
6/933	0/662	0/000	0/007	0/000	55.982	6	335.894	الگوی اول
0/365	0/995	0/996	0/990	0/202	1.600	2	3.200	الگوی دوم

نتایج نشان داد که الگوی دوم با داده‌ها برازندگی مناسب‌تری را دارا می‌باشد. محاسبه شده در الگوی اول معنادار می‌باشد و در الگوی دوم معنادار نمی‌باشد. معنادار حاکی از عدم برازش الگو برای جامعه است.

علاوه بر شاخص خوبی برازندگی که بمنظور تعیین مناسب بودن برازش الگو با داده‌ها به کار می‌رود باید "شاخص برازندگی بهنجار نشده" (*NNFI*)، "شاخص برازندگی بهنجار شده" (*NFI*)، "شاخص برازندگی تطبیقی" (*CFI*) نیز محاسبه شوند. اگر شاخص‌های مذکور برابر یا بیش‌تر از ۰/۹ باشد، الگو با داده‌ها برازندگی مناسب دارد. "شاخص برازندگی بهنجار شده" تحت تاثیر حجم نمونه قرار می‌گیرد و گاهی اوقات مقدار آن کمتر از ۰/۹ می‌شود. برای اطمینان بیش‌تر "شاخص خوبی برازندگی" (*GFI*) محاسبه می‌شود که بر اساس پارامتر جامعه می‌باشد و تحت تاثیر حجم نمونه قرار نمی‌گیرد.

این شاخص‌ها در الگوی اول $CFI=0/000$ ، $NFI=0/007$ ، $NNFI=0/43$ و در الگوی دوم $CFI=0/996$ ، $NFI=0/990$ ، $NNFI=0/753$ و $GFI=0/662$ برآورد گردید که همگی حاکی از برازندگی مناسب الگو با داده‌ها در الگوی دوم می‌باشد.

مقدار خطا در دو الگو محاسبه گردید که نتایج نشان داد که مقدار خطای میانگین مجزورات در الگوی اول $RMSEA=6/095$ و در الگوی دوم $RMSEA=0/365$ می‌باشد. جدول زیر الگوهای اندازه‌گیری نیکویی برازندگی را در الگوها نشان می‌دهد. نتایج مشاهده شده در جدول ۱-۴ حاکی از آن است که در الگوی دوم کای اسکور نسبی یعنی نسبت کای اسکور به درجه آزادی بین ۲ و ۳ است که حاکی از یک وضعیت قابل قبول برای الگوی دوم است. مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ شاخص‌هایی مانند "شاخص برازندگی تطبیقی" (CFI) و "شاخص خوبی برازندگی" (GFI) و مقدار کمتر از ۰/۱ شاخص عمومی ریشه دوم میانگین مربعات باقی مانده ($RMSEA$) نیز حاکی از برازندگی نسبتاً خوب الگوی دوم است. نمودار زیر مسیر الگوی دوم را نشان می‌دهد.

راهنمای نمودار: si.1 عامل اول (تفکر) si.2 عامل دوم (احساس) si.3 عامل سوم (عمل) و si.4 (واگرا) هستند. بیضی، متغیر مکنون یا مقیاس علاقه اجتماعی است، و مستطیل‌ها عامل‌های پرسشنامه‌ی علاقه اجتماعی را نشان می‌دهد. پیکان‌های یکسویه از بیضی‌ها به مستطیل‌ها نشان می‌دهد که گوئی‌ها روی کدام عامل بار می‌گیرند و ارزش‌های نوشته شده روی پیکان‌ها، آن مقدار از واریانس عامل‌ها را که از سوی مقیاس قابل توضیح است، نشان می‌دهد. پیکان‌های کوچک واریانس باقیمانده (خطا) را نشان می‌دهد که به‌وسیله‌ی عامل تبیین

نمی‌شود. در تحلیل عاملی تأییدی، مقادیر بارهای عاملی با توجه به وزن‌های بتا نشان داده می‌شوند تمام بارهای عاملی پرسشنامه علاقه اجتماعی، معنادار به دست آمدند ($P < 0/05$). به علاوه در این نمودار پرسش‌های واگرا یک همبستگی منفی را با مقیاس علاقه اجتماعی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش ساخت و اعتباریابی آزمونی برای سنجش علاقه اجتماعی در افراد بود. علاقه اجتماعی هسته مرکزی نظریه شخصیت آدلر است که بنابر گفته‌های او وجود این عامل در افراد می‌تواند موجب سلامت روان شود. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۵۷ نفر از جوانان شهر شیراز بود که باروش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای به صورت تصادفی انتخاب شدند و در دو مرحله به ۴۲ پرسش طرح شده پاسخ دادند. ملاک‌های انتخاب هر پرسش برای پرسش‌نامه نهایی داشتن رابطه مثبت هر پرسش با زیر مقیاس مربوط به آن و داشتن بار عاملی $0/۴۵$ به بالا بر روی یک عامل و استقلال محتوایی نسبی پرسش نسبت به پرسش‌های دیگر بر اساس سازه‌های نظری بوده است. روایی آزمون علاقه اجتماعی به دو صورت روایی محتوایی و روایی سازه مورد بررسی قرار گرفت.

برای بررسی روایی محتوایی آزمون، پرسشنامه به‌وسیله استادان و متخصصانی که در این زمینه تجربه و تخصص داشتند از نظر روایی محتوایی مورد بررسی قرار گرفت، و پس از تأیید آنها مراحل بعد انجام شد. در بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی به شیوه مولفه‌های اصلی و از چرخش عوامل از نوع واریماکس استفاده شد و در بررسی پایایی از شیوه همسانی درونی از آلفای کرباخ به روش حذف گویه و دو نیمه کردن آزمون (گاتمن و اسپیرمنبراون) استفاده گردید.

در بخش اول برای بررسی روایی سازه آزمون، تحلیل عاملی تأییدی انجام گرفت و چهار عامل استخراج شدند که این چهار عامل توانسته‌اند $۴۱/۵۷$ درصد از واریانس علاقه اجتماعی را تبیین کنند. بر اساس تحلیل‌های صورت گرفته، چهار عامل به نام‌های تفکر مرتبط با علاقه اجتماعی (بهزیستی و رفاه دیگران)، احساس مرتبط با علاقه اجتماعی (همدلی) و عمل مرتبط با علاقه اجتماعی (تعامل با دیگران) و پرسش‌های واگرا (بهزیستی و رفاه خود) استخراج شدند.

ویژگی‌های مرتبط با تفکر در علاقه اجتماعی که در این عامل استخراج گردیده‌اند، شامل فکر کردن به رفاه، پیشرفت، بهزیستی، سعادت و خوب زیستن دیگران بودند. ویژگی‌های مرتبط با احساس در علاقه اجتماعی (همدلی) شامل علاقه به همدردی با دیگران، به ایجاد احساس خوب در دیگران و درک همدلانه بودند و ویژگی‌های عمل در علاقه اجتماعی، شامل تمایل به احترام، رعایت حقوق، شخصیت و نگرش مثبت در تعامل با دیگران بودند. عامل دیگر که به عنوان پرسش‌های واگرا

ویژگی‌های غیر مرتبط با علاقه استخراج شده، شامل توجه به بهزیستی و رفاه خود، عدم توجه به مشکلات دیگران، نگرش منفی نسبت به دیگران و عدم تمایل به مشارکت و همکاری با دیگران بودند. (آنسباخر، ۱۹۶۸: کزندال، ۱۹۸۰، لیک^۱، ۲۰۰۶)

در بخش دوم روایی سازه‌ای، با توجه به پیشینه پژوهش‌ها، دو فرضیه طراحی شد که در فرضیه اول مشخص شد که بین مذهب و علاقه اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد. که این نتیجه با نتایج به دست آمده به وسیله موساک و دریکرس^۲ (۲۰۰۰)، لیک (۲۰۰۶) و کنز^۳ (۲۰۰۱) همسو است.

و در آزمون فرضیه دوم نیز نشان داده شد که بین سن و علاقه اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد که این یافته با نظرات گیرپور و همکاران^۴ (۱۹۷۳) همسو است.

در بررسی پایایی آزمون علاقه اجتماعی، ضرایب آلفای کرونباخ (به عنوان معیار همسانی درونی) در سطح بسیار مطلوب قرار داشتند و حذف پرسش‌ها در ضریب آلفا تغییر چشمگیری نداشته است.

در این پژوهش، این پرسش نیز بررسی شد که آیا خرده مقیاس‌های اندازه‌گیری شده با عنوان یک متغیر پنهان از برازش برخوردار است؟

در پاسخ گویی به این پرسش، پس از تحلیل عوامل اکتشافی، از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. تحلیل عاملی تأییدی، برای بررسی ساختار عاملی و با روش بیشترین احتمال بر اساس ماتریس وارینانس-کوواریانس به کار گرفته شد.

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی شاخص برازندگی گویای تأیید چهار خرده مقیاس بود که شامل تفکر علاقه اجتماعی (بهزیستی و رفاه دیگران)، احساس علاقه اجتماعی (همدلی) و عمل علاقه اجتماعی (تعامل با دیگران) و پرسش‌های واگرا (بهزیستی و رفاه خود) می-باشد، و نتایج مدل‌های تحلیل عاملی تأییدی، برازش خوبی از ساختار عاملی پرسشنامه نشان دادند. روایی سازه‌ای این ابزار که از راه تحلیل عاملی تأییدی صورت گرفت، مؤید الگوی نظری زیر سازه این ابزار است. به عبارت دیگر، همان‌گونه که کزندال (۱۹۷۵)، آنسباخر (۱۹۶۸) فرض کردند، ساختار عاملی علاقه اجتماعی سه عاملی است و این عوامل شامل تفکر (بهزیستی و رفاه دیگران)، احساس مرتبط با علاقه اجتماعی (همدلی) و عمل مرتبط با علاقه اجتماعی (تعامل با دیگران) است.

^۱- Leak

^۲- Mosak&Dreikurs

^۳- Kanz

^۴- Greever

منابع

- Ansbacher, H.L. (1968). The concept of social interest. *Journal of Individual Psychology*, 24, 131-149.
- Ansbacher, H.L., and Ansbacher, R.R. (Eds.) (1956). *The individual psychology of Alfred Adler: A Systematic presentation in selections from his writings*. New York: Basic Books.
- Bigbee, A. (2008). *The Relationship between Religion, Social Interest, and Wellness in Adults*. PhD thesis. Crandall, J.E. (1975). A scale for social interest. *Journal of Individual Psychology*, 30, 187-195. Crandall, J.E. (1980). Adler's concept of social interest: Theory, measurement, and implications for adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 481-495.
- Crandall, J.E., and Harris, M.D. (1976). Social interest, cooperation, and altruism. *Journal of Individual Psychology*, 32, 50-54.
- Crandall, J.E., and Lehman, R.E. (1977). Relationship of stressful life events to social interest, locus of control, and psychological adjustment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 45, 6, 1208.
- Crandall, J.E., and Reimanis, G. (1976). Social interest and time orientation, childhood memories, adjustment and crime. *Journal of Individual Psychology*, 32, 203-211
- Chamarro, A. & Oberst, U. (2012). Emotional Intelligence and Social Interest: are they related constructs? *Journal of Aloma*, 30(1) | 159-166
- Caroly, S. Meisenhelde, J.B., George, R. (2003). Altruistic Social Interest Behaviors Are Associated With Better Mental Health. *Journal of Psychosomatic Medicine* 65:778-785 (2003).
- Greever, K. B.; Tseng, M. S.; Friedland, B. U. (1973). Development of the Social Interest Index. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol 41(3), Dec 1973, 454-458.
- Kanz, J.E. (2001). The applicability of individual psychology for work with conservative Christian clients. *The Journal of Individual Psychology*, 57, 343-353.
- Leak, G. K. (2006a). An empirical assessment of the relationship between social interest and spirituality. *The Journal of Individual Psychology*, 62, 59-69.
- Mosak, H. H. & Dreikurs, R. (2000). Spirituality: The fifth life task. *The Journal of Individual Psychology* 56, 257-265.
- Peterson, T.J., Epperson, D.L., and Hutzell, R.R. (1985). A comparison of two social interest measures with female convicts. *Journal of Individual Psychology*, 18, 3-11.

شولتز، دوآن. شولتز، سیدنی آلن (۱۳۹۱). *نظریه‌های شخصیت*. (مترجم: یحیی سید محمدی). نشر ویرایش. کری، جرالده. (۱۳۷۸). *نظریه و کاربرد مشاوره و روان درمانی* (مترجم: یحیی سید محمدی). انتشارات ارسباران.